

Δέλβινο και Τσαμουριά: Το νέο αλβανικό αφήγημα...

/ [Ορθόδοξες Προβολές](#)

Του Αθανάσιου Γκότοβος, τ. Καθηγητή Παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ήταν Φλεβάρης του 1943, όταν μια ένοπλη συμμορία Μουσουλμάνων Τσάμηδων εισέβαλε στο κέντρο του χωριού Γκραικοχώρι, ένα χιλιόμετρο στα νοτιοανατολικά της Ηγουμενίτσας. Η Θεσπρωτία εκείνη την εποχή ανήκε στη δικαιοδοσία της ιταλικής κατοχικής δύναμης, η οποία όχι μόνο δεν απέτρεπε την τρομοκρατία που ασκούσαν οι ένοπλες αυτές συμμορίες σε ολόκληρο το νομό εναντίον του χριστιανικού πληθυσμού, αλλά την υπέθαλπαν και την προωθούσαν ποικιλοτρόπως, όπως αργότερα, πολύ πιο δραστικά, η γερμανική κατοχική δύναμη στην Ήπειρο, η

διαβόητη επίλεκτη Μεραρχία Έντελβαϊς με έδρα τα Ιωάννινα. Στόχος, η σταδιακή εκδίωξη του χριστιανικού πληθυσμού από τα «αλβανικά» εδάφη, όπως ονόμαζε η πολιτική οργάνωση πίσω από τις τρομοκρατικές συμμορίες, η γνωστή QSILI, τη Θεσπρωτία και όχι μόνον.

Παρότι έχουν γραφεί ορισμένα ενδιαφέροντα κείμενα για τις ωμότητες των ένοπλων ομάδων των Τσάμηδων, αλλά και των κατοχικών στρατευμάτων, εναντίον του χριστιανικού πληθυσμού, η καθημερινότητα της εποχής μένει ακόμη στην ομίχλη. Πολύ λίγες, σε σχέση με αυτές που θα έπρεπε να είχαν γίνει, είναι οι επιστημονικές εργασίες για την κατεχόμενη Θεσπρωτία, αλλά και για τη φυγή των συνόλου σχεδόν των Τσάμηδων σε αλβανικό έδαφος, όταν έγινε σαφές στην ηγεσία τους ότι το όνειρο της Μεγάλης Αλβανίας είχε καταρρεύσει και η Νέμεσις για τα πεπραγμένα της Κατοχής θα ήταν αμείλικτη.

Για την αναπαράσταση της καθημερινότητας της Κατοχής στην «Τσαμουριά» χρειάζονται τουλάχιστον δύο τύποι πληροφοριών: αρχειακό υλικό και ιστορίες ζωής, δηλαδή μαρτυρίες για την καθημερινή ζωή από πρόσωπα που έζησαν τα γεγονότα στο πετσί τους και έχουν σημαδευτεί από αυτά. Και ναι μεν το αρχειακό υλικό – κυρίως στα γερμανικά στρατιωτικά και δικαστικά αρχεία – είναι εκεί και περιμένει επί δεκαετίες τον ερευνητή να το συναντήσει, αλλά οι ιστορίες ζωής λιγοστεύουν καθώς οι ζωές των αφηγητών σιγά-σιγά φεύγουν. Αυτός είναι ένας λόγος για νέους ερευνητές να προλάβουν τους τελευταίους ακόμη επιζώντες εκείνης της εποχής και να αντλήσουν πολύτιμο και αναντικατάστατο υλικό για τη ζωή στην κατεχόμενη Θεσπρωτία με στόχο τη δημιουργία γνήσιας ιστορικής συνείδησης στη νέα γενιά μέσω της ιστορικής παιδείας.

Ο Φεβρουάριος του 1943 στη Θεσπρωτία είναι στο μεταίχμιο μιας εποχής στον θεσπρωτικό διοικητικό μικρόκοσμο. Η δράση των ενόπλων συμμοριών Μουσουλμάνων Τσάμηδων από τη Μαζαρακιά, το Κουρτέσι, το Μαργαρίτι, τον Βραχωνά, τη Λάκκα, το Καρβουνάρι, τη Φασκομηλιά και άλλα χωριά στα νότια της Ηγουμενίτσας με την καθοδήγηση της QSILI (Εθνικό Αλβανικό Συμβούλιο) δίνει τον τόνο, αλλά η ελληνική (κατοχική) διοίκηση δεν έχει ακόμη καταρρεύσει παντού, παρότι τα ελληνικά κρατικά όργανα έχουν απομακρυνθεί για λόγους ασφαλείας – και αδυναμίας εκτέλεσης του ρόλου τους – βορειότερα. Και όμως, όταν γίνεται η επίθεση της ένοπλης συμμορίας στο Γκραικοχώρι το βράδυ της 23ης Φεβρουαρίου 1943 και δολοφονείται ο Ηλίας Τούσης, η ελληνική χωροφυλακή διενεργεί ανακρίσεις, σαν να ίσχυε ακόμη το κράτος δικαίου και οι νόμοι για την προστασία της ζωής.

Εννοείται ότι κανείς από τους δράστες δεν λογάριαζε τα πορίσματα της ανάκρισης ούτε κινδύνευε να συλληφθεί ως ύποπτος δολοφονικής πράξης από τα

αστυνομικά όργανα. Αλλά τα όργανα πραγματοποιούσαν ακόμη ανακρίσεις και το ανακριτικό υλικό σε ορισμένες περιπτώσεις δεν έχει χαθεί, υπάρχει. Με τη βοήθειά του και με τη βοήθεια των υπερήλικων Θεσπρωτών που υπήρξαν αυτόπτες μάρτυρες των γεγονότων μπορούμε να ανασυγκροτήσουμε την εικόνα της καθημερινότητας, όχι μόνο στο επίπεδο της διοίκησης, αλλά στο πιο ενδιαφέρον επίπεδο του βιώματος: η καθημερινή ζωή έτσι όπως την βίωναν οι «από κάτω», ο μέσος Θεσπρωτός. Να τι αναφέρει ο Ανθυπασπιστής Ιωάννης Μαντάς, Αστυνομικός Σταθμάρχης Ηγουμενίτσας, στην από 24 Φεβρουαρίου 1943 Έκθεση Αυτοψίας για το περιστατικό της δολοφονίας του Ηλία Ντούση στις 23.2.43:

Εν Γραικοχωρίω σήμερον την 24ην μηνός Φεβρουαρίου του 1943 έτους ο υπογεγραμμένος Ανθ/στής Μαντάς Ιωάννης, Αστυνομικός Σταθμάρχης Ηγουμενίτσας, επί παρουσία των κάτωθι προσυπογεγραμμένων μαρτύρων, προσληφθέντων ελλείπει αρμοδιωτέρου, εκτίθημι τα εξής:

Μεταβάς σήμερον και περί ώραν 11ην π.μ. εις την ενταύθα οικίαν του Ηλία Ντούση ένθα ήτο εναποτεθειμένον το πτώμα τούτου, παρετηρήσαμεν τα εξής: Η οικία του φονευθέντος είναι ανώγειος και ευρίσκεται έναντι της δημοσίας οδού και εις απόστασιν πενήτηκοντα μέτρων του Παντελή Θ. Κωνσταντίνου και βορειοδυτικώς ταύτης. Αποτελείται εκ δύο δωματίων, του ενός χρησιμοποιουμένου δια κοιτώνα μετά θερμάστρας. Το δωμάτιον τούτο, το οποίον ευρίσκεται απέναντι της οικίας του ανωτέρω, έχει προς το μέρος ταύτης μικρόν παράθυρον εις το άνω μέρος του οποίου παρετηρήσαμεν κτύπημα εκ βλήματος πυροβόλου πολεμικού όπλου. Εισελθόντες εντός του δωματίου ένθα εφονεύθη ο ανωτέρω παρετηρήσαμεν αίμα πλησίον της θερμάστρας (τζάκι) ως και εις τα είδη κλινοστρωμνής, ένθα συνήθως ο παθών εκοιμάτο και μετά τον τραυματισμόν του εξηπλώθη. Επί του πτώματος, το οποίον ευρίσκετο επί της νεκρικής κλίνης, παρετηρήσαμεν τα εξής: Ήτο ηλικίας 75 ετών και έφερεν τραύμα επί του δεξιού ημιθωρακίου, είσοδος σφαίρας μεταξύ δευτέρας και τρίτης πλευράς εις απόστασιν δύο εκατοστών του μέτρου από του δεξιού χείλους του στέρνου με έξοδον εκ της ράχews μεταξύ έξω χείλους ωμοπλάτης και σπονδυλικής στήλης. Η σφαίρα διέτρησε τον πνεύμονα και επέφερε τον θάνατον εξ αιμορραγίας μετά τέσσαρας ώρας περίπου. Ο τραυματισμός επηνέχθη δια πυροβόλου πολεμικού όπλου συστήματος Μάουζερ. Μετά ταύτα ελλείπει ιατρού διέταξα τον ενταφιασμόν του πτώματος.

Εφ ω συνετάγη η παρούσα και υπογράφεται

Ο αστυνόμος Οι Μάρτυρες

(υπογραφή)(υπογραφές)

Θα περάσουν δύο μαρτυρικά χρόνια μέχρι οι θεσμοί του ελληνικού κράτους, το Ειδικό Δικαστήριο Δωσιλόγων στα Ιωάννινα, να ασχοληθεί και με τους υπεύθυνους για τη δολοφονία του Ηλία Ντούση στο Γκραικοχώρι, τους οποίους δίκασε και καταδίκασε με βαρύτατες ποινές. Όλοι καταδικάστηκαν ερήμην, διότι όταν το δικαστήριο αποφάσιζε για τις ποινές τους, εκείνοι βρίσκονταν ήδη σε αλβανικό έδαφος, προστατευμένοι από την ελληνική δικαιοσύνη. Για τους δολοφόνους του Ηλία Ντούση η υλοποίηση των καταδικαστικών αποφάσεων δεν έγινε ποτέ, το έγκλημα παραμένει μέχρι σήμερα ατιμώρητο, όπως και σχεδόν όλα τα εγκλήματα των Ναζί στην ίδια περιοχή.

Στο νέο αλβανικό αφήγημα για την «Τσαμουριά» όλοι αυτοί που καταδικάστηκαν είτε σε ισόβια, είτε εις θάνατον από ελληνικά δικαστήρια, παρουσιάζονται ως αντιφασίστες μαχητές του ΕΛΑΣ και του αντίστοιχου αλβανικού παρτιζάνικου κινήματος. Εναντίον τίνος πολεμούσαν άραγε αυτοί οι αντιφασίστες δολοφόνοι του Ηλία Ντούση και εκατοντάδων άλλων χριστιανών κατοίκων στην περιοχή; Προφανώς εναντίον των κατοχικών δυνάμεων στη Θεσπρωτία με την στήριξη των οποίων ασκούσαν συστηματική τρομοκρατία για την απόσχιση της περιοχής και την ένταξή της στη Μεγάλη Αλβανία. Και όμως αυτά διδάσκονται στην Αλβανία οι μαθητές: την Ιστορία από την ανάποδη. Και στην Ελλάδα

ΠΗΓΗ: iellada.gr